

фондовий ринок тощо. З іншого боку, масове застосування засобів швидкої комунікації неминуче прискорить перетворення науково-технічної інформації на товар, торгівля яким є надзвичайно вигідною. На жаль, цей рівень світової інтеграції в Україні взагалі не задіяний [3].

Інноваційні процеси впливають на комплекс галузей економіки: дають змогу підвищити продуктивність праці й ефективність управління, зменшити витрати та кількість устаткування, полегшують комерційну діяльність, використовуючи глобальні комп'ютерні мережі. Особливістю нової економіки є те, що сучасні технології постійно вдосконалюються, що запобігає зниженню кривої життєвого циклу продукту.

Зараз Японія посідає перше місце з виробництва високотехнологічних товарів, побутової електронної техніки, роботів, автомобілів, тракторів, металообробного устаткування. Друге місце в світі за економічним потенціалом після США посідає Японія, для якої тривалий час була характерна політика жорсткого державного контролю за зовнішньоекономічною і валютною діяльністю. Тільки в 1970-ті роки, переконавшись у конкурентоспроможності своєї промисловості й міцності національної валюти, Японія поступово відійшла від жорсткого контролю.

На сучасному етапі саме науково-технічний розвиток країн, стан їх участі в міжнародному поділі праці, у міжнародному технологічному обміні, який дає багато переваг, обумовлює сучасну картину світу та його розвиток. Найбільш повно цей процес відображає модель світової економіки "Центр – Периферія", згідно з якою світова економіка складається з двох взаємопов'язаних і взаємообумовлених частин – центру і периферії, відносини між якими мають переважно характер "домінування – залежність".

З цією політикою зіткнулась й Україна, яку поступово відтісняють до самих околиць периферії. Це антидемпінгові процеси проти українських виробників, вимоги МВФ щодо реформування вітчизняної економіки та ін. У зв'язку з цим найгостріше постає питання підтримки вітчизняного інноваційного розвитку, включення до процесів міжнародного технологічного обміну та розробка і втілення концепції інноваційного розвитку країни.

Висновки. Проаналізувавши тенденції сучасного світового розвитку, можна зробити висновки, що для розвитку та активізації інноваційного процесу необхідно контролювати та збільшити фінансування науки, розробити відповідну законодавчу базу у сфері інтелектуальної власності, інструменти реалізації прийнятих законів та контролю за їх виконанням, створити по-справжньому сприятливі умови для малого та середнього бізнесу. Але, враховуючи світовий досвід, цього може бути недостатньо, проте Україна має всі умови для вдосконалення та розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності, для цього потрібно вирішити вищезазначені проблеми і створити власний унікальний механізм інноваційного розвитку економіки, враховуючи при цьому як сильні, так і слабкі сторони.

Література

1. Васильєва О. Технополіс як інноваційний важіль розвитку регіонів / О. Васильєва // Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення. – 2006. – Т. 2. – С. 28–30.
2. Лапечук П. Підтримка інноваційної діяльності. Досвід економічно розвинутих держав та України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?Id=912>.
3. Макогон Ю. В. Инновационно-инвестиционная сфера Украины: состояние и перспективы развития / Ю. В. Макогон // Вісник Львівськ. комерц. акад. – Вип. 18. Ч. 1. – Л. : ЛКА, 2005. – С. 19–27.

УДК 336.71

О. П. ПРИСЯЖНЮК

Національний університет державної податкової служби України

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ

Досліджено економічну сутність та особливості понять "капіталізація" та "банківський капітал". Здійснено теоретичний аналіз капіталізації банківського сектору як економічної категорії на підставі оцінки поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

The economic essence and peculiarities of "capitalization" and "bank capital" notions were explored. It was realized (accomplished, carried out) the theoretical analysis of the capitalization in bank sector (branch) as an economical category on basis of national and foreign economists scientists estimate.

Ключові слова: капіталізація, банківський капітал, банківський сектор, капітал, ринкова капіталізація, банк, капітальна база, банківська система, капітал банку, глобалізація.

Постановка проблеми. Глобалізація світової фінансової системи, а також універсалізація банківської діяльності, зумовлюють їх особливе місце і роль у процесах економічних перетворень. Зміцнення капітальної бази комерційних банків значною мірою залежить від зростання капіталізації банківського сектору та рівня достатності банківського капіталу в цілому.

Зазначимо, що процес капіталізації банків – один з головних чинників сталого розвитку банківської системи, її надійності та стабільності. Тому в умовах підвищення рівня капіталізації банківського сектору будь-якої економічної системи, особливо важливим та актуальним є дослідження економічної сутності, поняття та особливості терміну “капіталізація” як економічної категорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню економічної сутності капіталізації та наукового розуміння категорії “капіталізація” та “банківський капітал” присвячено ряд наукових праць зарубіжних та наукових економістів. Наукове обґрунтування теоретичних аспектів сутності капіталізації в банківській системі наведено у працях таких відомих зарубіжних вчених-економістів як А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, Л. Вальрас, Д. Пірс, І. Фішер, Дж.С. Мілль, К. Менгер, Т. Мальтус, А. Маршал, Д. Розенберг, Дж. Кейнс, А. Пігу, А. Шумпетер, П. Самуельсон та інші. Визначеній тематиці присвячено праці вітчизняних науковців, зокрема: О. Барановського, О. Васюренка, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, Б. Івасіва, С. Шумської, О. Кіреєва, В. Геєця, С. Мочерного, І. Лютого, Б. Луціва, В. Міщенко, А. Мороза.

Разом з тим наявність різноманітних підходів до визначення капіталізації в банківському секторі вимагає подальшого детального вивчення та аналізу сутності банківського капіталу, що дасть можливість визначення основних джерел його нарощення.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідження економічної сутності понять “капіталізація” та “банківський капітал”, теоретичне обґрунтування основних проявів капіталізації в банківському секторі, а також аналіз трактувань сутності капіталізації, що пов'язано з пізнанням деяких аспектів цієї економічної категорії.

Основні результати дослідження. Проблема підвищення рівня капіталізації банківського сектору зумовлює необхідність дослідження її економічної сутності та джерел формування банківського капіталу, порядку співвідношення його величини до величини активів та визначення рівня його адекватності потребам розвитку економіки країни, а також пошуку ефективних шляхів нарощення обсягів капіталізації, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності банківської системи в умовах глобалізації фінансових ринків.

Відмітимо, що забезпечення капіталу банків на рівні, адекватному потребам економіки – головне завдання для будь-якої банківської системи в умовах глобалізаційних змін. Нарощення рівня капіталізації банків – один з головних параметрів, що забезпечують стабільність та надійність банківського сектору в цілому.

На сучасному етапі проблему капіталізації банків часто плутають з проблемою величини статутного капіталу або з проблемою ліцензійних вимог до розміру регулятивного капіталу. У цьому зв'язку необхідно чітко зазначити, що в умовах, коли темпи зростання капіталу істотно відстають від темпів збільшення активів, особливого значення набуває проблема капіталізації банківської системи.

У зв'язку з важливістю поняття “капіталізація” для банківської системи, вважаємо за необхідне визначити його економічну суть, обґрунтування та особливості поглядів зарубіжних та вітчизняних вчених, щодо трактування суті цього поняття.

В економічній науковій літературі існують різні трактування сутності капіталізації, що пов'язано з поступовим пізнанням цієї категорії, різним ступенем розвитку її наукових досліджень в окремих країнах, зосередження уваги деяких дослідників на певних аспектах формування банківського капіталу.

У розумінні та тлумаченні терміну “капіталізація” не склалося єдиного підходу ще й дотепер. Адже при дослідженні капіталізації вчені дотримуються різних підходів до цієї економічної категорії. Проте спільним у їхніх поглядах є пов'язаність капіталізації з капіталом, адже саме поняття “капіталізація” походить від слова “капітал”, тому в першу чергу розглянемо сутність такого складного та багатовекторного поняття, як капітал.

Термін “капітал” (нім. *kapital* – головне майно, від лат. *capitalis* – головний) означає економічну категорію, створені людиною ресурси, що використовуються для виробництва товарів та послуг і приносять дохід [8, с. 528].

В економічній літературі вітчизняні та зарубіжні науковці визначають цю категорію по-різному. Так, наприклад, І. Фішер визначив капітал як запас багатства у певний час, як здатність багатства і власності приносити їх власнику постійний дохід у вигляді “потоків послуг” [10, с. 719]. А. Сміт вважав, що капітал – це запас, який використовується для господарських потреб і приносить дохід [13, с. 239].

Водночас, вітчизняні науковці поняття “капітал” трактують неоднозначно. С.В. Мочерний вважає, що капітал – це “економічна категорія”, яка має свій речовий зміст і суспільну форму [10, с. 730]. На думку В.Д. Базилевича, “капітал” – самозростаюча вартість; вкладення, які дають змогу отримати дохід [11].

Як бачимо, багатогранність категорії “капітал” суттєво вплинули на трактування сутності капіталізації. У вітчизняній і зарубіжній економічній літературі та практиці термін “капіталізація” уживається досить часто, і залежно від контексту в це поняття вкладається різний зміст. Так, деякі економісти під капіталізацією банківського сектору розуміють – сукупність грошових капіталів (власних і залучених коштів), якими оперують банки. На думку інших, капіталізація – це комплекс дій, направлених на реальне збільшення обсягу капіталу банків за рахунок реінвестування отриманого протягом поточного та минулих років прибутку, залучення грошових коштів та їх еквівалентів ззовні, а також шляхом концентрації та консолідації [12, с. 605].

Поняття капіталізації відноситься не лише до банків, але і до інших суб'єктів економіки і може класифікуватися як процес, або як один з показників діяльності економічного суб'єкта і при цьому мати багато різних трактувань.

Потрібно відмітити, що термін “капіталізація” є важливим і водночас складним феноменом особливо тепер, коли людська цивілізація розпочала входження в нову інформаційну еру як перший етап розвитку пост-індустріальної епохи.

Наразі існують різні підходи до визначення капіталізації. Розглянемо погляди вітчизняних і зарубіжних вчених на економічну сутність капіталізації детальніше.

В економічній енциклопедії термін “капіталізація” застосовується як використання частини додаткової вартості на розширення капіталістичного виробництва, а також як процес вкладання частини доходів у цінні папери й отримання на них прибутку в формі відсотка [10, с. 728].

Дехто з економістів розрізняє капіталізацію реальну та капіталізацію фіктивну. Під першою розглядається перетворення реальної вартості в капітал. Така вартість представлена реальними матеріальними цінностями і пов'язана з їх виробництвом та отриманням реального доходу. Фіктивна капіталізація трактується як представлення вартості в цінних паперах [13, с. 239]. Водночас розглядаються такі поняття як пряма капіталізація, яка пов'язана з перетворенням вартості в капітал, та зворотна капіталізація, яка пов'язана з оцінкою вартості за доходом.

Поряд із цим існує низка визначень капіталізації різних за змістом, які використовуються для аналізу певних економічних процесів. Так капіталізацію розуміють як вартість цінних паперів, що котуються на фондовому ринку; оцінку вартості комерційного банку за його прибутком; ефективність використання капіталу банку; перетворення банківського ресурсу у капітал; обсяг власного капіталу банку [5; 6; 12; 14].

Розглянемо підходи до визначення поняття капіталізації, які подаються у словнику термінів ринкової економіки. По-перше, капіталізація розглядається як перетворення доданої вартості в капітал, тобто використання її на розширення виробництва. По-друге, зазначається, що капіталізація – це процес формування фіктивного капіталу у вигляді акцій, облігацій, заставних листів іпотечних банків, інших цінних паперів. По-третє, капіталізація – це процес реалізації майна підприємства з метою збільшення грошового капіталу [17, с. 288].

Дослідження сутності капіталізації посідає також важливе місце серед зарубіжних вчених. Так Д. Розенберг розглядає поняття капіталізації як суму всіх грошей, інвестованих у фірму її власниками; сумарні пасиви [15, с. 360]. За підходом Д. Пірса, капіталізація – це загальний обсяг і структура акціонерного капіталу компанії [16, с. 640].

Аналізуючи погляди на сутність капіталізації вітчизняних вчених, слід зазначити, що у своїх тлумаченнях вони розглядають капіталізацію як особливу економічну категорію. На думку О.І. Баранівського капіталізація – це сукупна ринкова вартість вітчизняних підприємств [6, с. 12]. За визначенням С.С. Шумської, капіталізація – це показник, що характеризує стан економіки на даний момент (як величина запасу), і відображення процесу (потоків величина) [19, с. 61].

На наш погляд, необхідно знайти таке визначення поняття капіталізації, яке забезпечить основу для подальшої його специфікації і конкретизації залежно від рівня та сфери прояву цього складного явища.

Загальною рисою більшості вказаних визначень капіталізації є те, що вони визначають вартісну оцінку капіталу, по-перше, з точки зору витрат на його створення (відновлення), а по-друге, з точки зору його спроможності створювати додану вартість. Виходячи з цього, пропонується таке загальне визначення капіталізації: вартісна оцінка капіталу з точки зору витрат на його створення (відновлення) або його спроможності створювати додану вартість. Це загальне визначення набуває більш конкретного змісту залежно від контексту, в якому воно розглядається.

В умовах постійної трансформації економічних відносин, потрібно виокремити таке поняття, як ринкова капіталізація, яка являє собою вартість цінних паперів, встановлена котируванням на фондовому ринку, а також капітал, який необхідно пред'явити на біржу у певний час з метою отримання цінних паперів.

Ринкова капіталізація характеризується ринковою вартістю компанії або вартістю пакетів акцій, часток, паїв. Часто під капіталізацією банківського сектора розуміються власні засоби або власний капітал банків і їхня достатність для покриття прийнятих ризиків.

Оцінка капіталізації банківської системи може проводитись двома шляхами – або за сумою чистих активів, або за показником капіталу банку. Бухгалтерський підхід, на наш погляд, є не досить доцільним. Скоріше нам потрібно переходити до ринкових методів, де капіталізація – це не цифри з балансу банку, а дійсна вартість його акцій, оцінених фондовим ринком.

Тлумачний словник з банківської справи пропонує такі підходи до визначення поняття капіталізації [14, с. 400]:

– оцінка вартості майна за рахунок обчислення доведеної суми очікуваних доходів, взятої за весь період його використання;

– структура капіталу компанії;

– віднесення спричинених в даному періоді затрат до довгострокових активів;

– реінвестування отриманого прибутку.

Серед основних проявів капіталізації є:

– нарощування банківського капіталу шляхом збільшення банком власного капіталу та активного залучення довгострокових вкладів населення;

– збільшення мінімального розміру статутного капіталу банку та збільшення статутного капіталу за рахунок прибутку;

– консолідація та концентрація банківського капіталу шляхом злиття і поглинання банків;

- емісія цінних паперів, зокрема випуск привілейованих акцій, і вихід банків на фондовий ринок;
- залучення інвесторів, в тому числі залучення іноземного капіталу в банківську сферу та інші.

Зазначимо, що ст. 2 ЗУ “Про банки і банківську діяльність” дає визначення тільки поняттю “капітал банку” – залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов’язань [1].

Відповідно до Інструкції НБУ “Про порядок регулювання діяльності банків” від 28.08.2001 р., № 368, для забезпечення реальної капіталізації українських банків їх поділено за рівнем достатності капіталу на:

- добре капіталізовані;
- достатньо капіталізовані;
- недокапіталізовані;
- значно недокапіталізовані;
- критично недокапіталізовані [3].

В сучасних умовах, антикризове банківське законодавства України визначило капіталізацію, як фінансову допомогу банку акціонерами (учасниками) банку, третіми особами (далі – інвестори), державою під час здійснення заходів, передбачених планом фінансового оздоровлення банку (програмою фінансового оздоровлення або програмою капіталізації банку) з метою стабілізації та поліпшення фінансового стану банку [2].

Поряд із визначенням поняття “капіталізація” слід з’ясувати сутність понять “капітальна база” та “банківський капітал”. Так, популярний словник банківських термінів трактує поняття капітальної бази банку як власних коштів банку [7, с. 605]. Великий енциклопедичний словник також дає визначення капітальної бази як власних коштів банку – простих чи інших акцій, різних резервів і нерозподіленого прибутку [8, с. 528].

На нашу думку, капітальна база – це початкова складова частина банківського капіталу, що є відносно стабільною і перебуває у власності банку. Тобто капітальна база ототожнюється з власним капіталом банку.

Розглядаючи суть поняття “банківський капітал”, ми стикаємось з різними визначеннями. Термін “банківський капітал” у науці і практиці вживається досить часто, але в нього вкладається неоднаковий зміст. У різних тлумаченнях банківський капітал найчастіше ототожнюється з засобами, банківськими ресурсами, запасами, резервами, власним капіталом, власними коштами, сумою грошей тощо.

У навчальній та науковій літературі поняття “капітал банку” (або “банківський капітал”) використовуються досить часто, їм приділяється значна увага. Економічну сутність банківського капіталу розглядали такі видатні зарубіжні вчені, як А. Сміт, Дж. С. Мілль, А. Маршал, П. Роуз, та вітчизняні вчені – М. Алексеєнко, О. Кириченко, О. Дзюблюк, Ж. Довгаль, А. Мороз та інші.

Серед сучасних досліджень треба виділити монографію вітчизняного вченого М.Д. Алексеєнка “Капітал банку: питання теорії і практики”, в якій найбільш широко висвітлено основні теоретичні та практичні засади банківського капіталу в умовах ринкової економіки [4].

У роботі М.Д. Алексеєнка банківський капітал розглядається як “грошові кошти та виражена у грошовій формі частка матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення операцій з розміщення коштів і надання послуг з метою одержання прибутку” [4, с. 276]. Автор розуміє банківський капітал як сукупність усіх залучених банком ресурсів, що використовуються ним для виконання активних і інших операцій незалежно від права власності на них. У даній інтерпретації капітал банку розглядається широко.

З огляду на вищезазначене можна дати таке визначення банківського капіталу – це власні банківські кошти (власний капітал), а також кошти, залучені та запозичені на фінансовому ринку, які використовуються для здійснення активних операцій і надання послуг з метою отримання прибутку. При цьому розмір прибутку має бути достатнім для створення резервів, зростання банку й виплати дивідендів. Такий підхід до розуміння поняття “банківський капітал” сприятиме управлінню активами й пасивами, а отже, оптимальному розв’язанню проблеми підвищення рівня капіталізації банківського сектору.

Висновок. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що дослідження економічної категорії “капіталізація” показало складність та багатовекторність даної дефініції. Результати дослідження теоретичних засад сутності капіталізації банків в умовах трансформації економіки дозволили зробити висновок, що це комплекс дій, пов’язаних із збільшенням обсягу капіталу банку та покращенням якості його формування і використання для максимізації банківського прибутку.

Не дивлячись на розмаїття думок та підходів до визначення категорій “капіталізація”, “капітал” та “банківський капітал” в цілому науковці достатньо чітко трактують їх зміст та економічну сутність, що дає можливість визначення основних джерел нарощення капіталу в банківському секторі країни.

Література

1. ЗУ “Про банки і банківську діяльність” від 7.12.2000 р., № 2121–III // zakon.rada.gov.ua.
2. Постанова НБУ “Про встановлення спеціального порядку здійснення заходів щодо фінансового оздоровлення банків” від 1.12.2008 р., № 405.
3. Інструкція НБУ “Про порядок регулювання діяльності банків” від 28.08.2001 р., № 368.
4. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики : Монографія. – К. : КНЕУ. – 2002. – С. 276.
5. Банківська енциклопедія / Під ред. А. М. Мороза – К., 1993. – 328 с.

6. Барановський А. Недокапіталізована економіка / А. Барановський // Зеркало недели. – 2003. – № 42. – С. 12.
7. Бицька О. Банківський капітал в економіці України / О. Бицька // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 1. – С. 48–51.
8. Большой энциклопедический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. – М. : Фонд “Правовая культура”, 1994. – 528 с.
9. Довгань Ж. Капіталізація банківської системи України / Ж. Довгань // Вісник НБУ. – 2008. – № 11. – С. 10–14.
10. Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т. 1 / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Академія, 2000. – С. 719–730.
11. Економічна теорія : Політекономія : підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання-Прес, 2001.
12. Словник банківських термінів. Банківська справа : Термінологічний словник / А. Г. Загородній, О. М. Сліпущко, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – К. : Аконті, 2000. – 605 с.
13. Основи економічної теорії: політ економічний аспект : підручник / за ред. Г. Н. Климка, В. П. Нес-теренка. – К. : Вища шк. ; Знання, 1997. – С. 239.
14. Островская О. М. Банковское дело : Толковый словарь. – 2-е изд. / О. М. Островская – М. : Гелиос АРВ, 2001. – 400 с.
15. Розенберг Д. Словарь банковских терминов ; пер. с англ. / Д. Розенберг – М. : ИНФРА-М, 1997. – VIII, 360 с.
16. Словник сучасної економіки МАКМІЛЛАН / Пер. з англ. – К. : АртЕк, 2000. – 640 с.
17. Словник термінів ринкової економіки / І. А. Вишніченко, Н. І. Сурич, С. В. Харитоненко / За заг. ред. В. І. Науменка – К. : Глобус, 1996. – 288 с.
18. Ткачук Н. Капітал банку як економічна категорія / Н. Ткачук // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 11. – С. 173–174.
19. Шумська С. Капіталізація економіки України: оцінки і резерви зростання / С. Шумська // Економічна теорія. – 2003. – № 3. – С. 61.

УДК 338

А. Г. ПРОКОШІНА

Харківська державна академія культури

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Розглядається проблема державного регулювання агропромислового комплексу та сільського господарства. Аналізуються шляхи та способи регулювання аграрного господарства, також висвітлюються деякі причини занепаду українського села. Досліджуються шляхи та способи регулювання агропромислового комплексу Міністерством аграрної політики.

The problem of government control of agroindustrial complex and agriculture is examined. Ways and methods of adjusting of agrarian economy are analysed, some reasons of decline of the Ukrainian village light up also. Ways and methods of adjusting of agroindustrial complex are probed by Ministry of agrarian policy.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, сільське господарство, державне регулювання, аграрний сектор.

Вступ. На сьогодні склалась складна ситуація в агропромисловому комплексі, українське село знаходиться в занепаді вже доволі довгий час. Це спровокувало доволі широкий ряд проблем, таких як безробіття, недостаток робочих місць, не достаток кваліфікованого персоналу, низький рівень освіти та медичної допомоги в сільській місцевості. Все це та багато іншого потребує ефективного регулювання та контролю з боку держави. Саме тому проблема державного регулювання аграрного сектору економіки є актуальною на сьогоднішній день і потребує подальшого дослідження.

Основний розділ. АПК (агропромисловий комплекс) – сукупність галузей народного господарства, зайнятих виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача [2].

Агропромисловий комплекс поділяється на чотири сфери. До першої сфери АПК відносять галузі промисловості, які постачають сільському господарству засоби виробництва, а також, які зайняті виробничо-технічним обслуговуванням сільського господарства. Друга сфера – власне сільське господарство. Третя сфера – галузі, які забезпечують заготівлю, переробку, зберігання, транспортування, реалізацію продукції. Інколи виділяють четверту сферу – інфраструктуру (дорожньо-транспортне господарство, зв'язок, матеріально-технічне обслуговування, систему зберігання, складське і тарне господарство, галузі нематеріального виробництва та ін.).

Ядром агропромислового комплексу є галузі сільського господарства. У своєму розвитку вони характеризуються певними особливостями; це вплив природно-кліматичних факторів на характер і організацію виробництва, об'єктивна необхідність використання частини виробленої продукції як засобів виробництва, універ-